

Thuistalen benutten en inclusief leren bevorderen: wetenschappelijke inzichten en praktische toepassingen

De Onderwijsraad¹ benadrukt in een recent advies het belang van het benutten van talige diversiteit in het onderwijs. Op bijna alle scholen in Nederland zitten meertalige kinderen die thuis (ook) een andere taal spreken dan Nederlands. Deze meertaligheid speelt niet alleen op school, maar ook in andere leeromgevingen, zoals musea en het gezin. Veel scholen en musea gebruiken nog vooral Nederlands als instructietaal, waardoor kinderen een deel van hun kennis niet volledig kunnen inzetten. De vraag is daarom: hoe kun je thuistalen effectief inzetten bij het leren binnen en buiten school? Translanguaging biedt hiervoor een veelbelovende aanpak: het stelt kinderen in staat al hun talen te gebruiken bij het leren, waardoor hun meertalige kennis wordt benut.

Waarom thuistalen vaak onbenut blijven

In bijna elke klas zitten leerlingen die thuis (ook) andere talen spreken dan het Nederlands. Veel van deze meertalige kinderen spreken en begrijpen het Nederlands nog niet zo goed als de taal waarin ze opgroeien, de thuistaal. Maar het onderwijs is vaak eentalig ingericht: Nederlands is doorgaans de enige taal die wordt gebruikt. Deze aanpak heeft een aantal beperkingen.

Meertalige kinderen beschikken over kennis en vaardigheden in meerdere talen. Wanneer in de klas of het museum uitsluitend Nederlands wordt gebruikt, kunnen zij deze kennis en vaardigheden niet volledig inzetten. Dat geldt zowel voor kinderen die het Nederlands nog aan het leren zijn, als voor meertalige kinderen die het Nederlands goed beheersen. Onderzoek laat zien dat nieuwe informatie beter wordt begrepen en onthouden wanneer deze gerelateerd kan worden aan bestaande kennis, ook als die in een andere taal is opgedaan.

Bijvoorbeeld: bij een les over keersommen moet een kind begrijpen wat concepten als 'zoveel keer meer' of 'zoveel groepjes van' betekenen. Als een kind deze concepten in het Nederlands nog niet kent, wordt de les lastig te volgen. Kent het kind de onderliggende concepten wél in de thuistaal, dan kan die kennis worden geactiveerd, waardoor het kind de les beter kan begrijpen en makkelijker kan meedoen. De les sluit dan namelijk beter aan bij wat het kind al weet.

Meertalige kinderen bouwen in verschillende talen verschillende soorten kennis op, afhankelijk van de situatie waarin zij die talen gebruiken. Een kind dat thuis in het Turks over koken praat, heeft kennis over verhoudingen en hoeveelheden,

maar kent de woorden hiervoor mogelijk alleen in het Turks. Wanneer kinderen op school alleen Nederlands mogen gebruiken, blijft een deel van deze kennis verborgen en onbenut. Dat kan leiden tot verlies van motivatie bij het kind en onderschatting door volwassenen. Kinderen lopen het risico op onder advisering en onterechte doorverwijzing naar speciaal onderwijs.

Translanguaging: een meertalig alternatief

Translanguaging is een onderwijsaanpak waarbij kinderen actief worden aangemoedigd om al hun talen te gebruiken. De kern is dat kinderen wat ze al weten in hun thuistaal, kunnen verbinden met wat ze op school leren in het Nederlands. Zo bouwen ze bruggetjes tussen thuistaal en het Nederlands en wordt kennis toegankelijk. Het inzetten van thuistalen kan niet alleen de ontwikkeling van het Nederlands ondersteunen, maar ook het begrip van vakinhoudelijke kennis en het welzijn van kinderen verbeteren.

De wetenschappelijk bewezen voordelen

Vakinhoudelijk	Sociaal-emotioneel ³
♦ Beter begrip van de lesstof ²	♦ Grotere betrokkenheid en motivatie
♦ Actiever en dieper nadenken	♦ Meer zelfvertrouwen als meertalige
♦ Voorkennis en ervaringen gebruiken	♦ Gevoel van erkenning
	♦ Sterkere verbinding tussen thuis en school

Hoe gebruik je translanguaging in de praktijk?

Inzetten van de thuistaal kan dus veel kansen bieden. Er zijn diverse manieren waarop je een kind kan helpen om de thuistaal te gebruiken, ook zonder dat je deze taal spreekt. Deze manieren zijn te onderscheiden in zeven translanguaging-vormen. De basisvorm is talen combineren. Of en hoe de andere vormen (ook) worden ingezet, bepaalt de leerkracht of museumrondleider zelf.

We lichten de vormen van translanguaging hieronder toe met voorbeelden vanuit de school- en museumcontext (waarbinnen ouders ook een rol kunnen spelen).

1 Onderwijsraad. (2025) *Talige diversiteit benutten*. <https://www.onderwijsraad.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2025/09/04/talige-diversiteit-benutten/advies-talige-diversiteit-benutten.pdf>.

2 For example, Karlsson, A., Nygård Larsson, P., & Jakobsson, A. (2020). The continuity of learning in a translanguaging science classroom. *Cultural Studies of Science Education*, 15 (1), 1–25. <https://doi.org/10.1007/s11422-019-09933-y>.

3 For example, Carbonara, V., & Scibetta, A. (2022). Integrating translanguaging pedagogy into Italian primary schools: Implications for language practices and children's empowerment. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 25 (3), 1049–1069.

1. Talen combineren

Kinderen gebruiken hun thuistaal samen met het Nederlands bij lezen, schrijven en praten.

De leerkracht laat leerlingen een Nederlandse tekst lezen en zegt: “Je mag de antwoorden in je thuistaal of het Nederlands opschrijven. Daarna bespreken we het klassikaal in het Nederlands.”

De museumrondleider laat leerlingen eerst naar de tentoonstelling kijken en vraagt hen vijf vragen te bedenken. Ze mogen die in hun thuistaal en/of het Nederlands opschrijven. Daarna bespreekt de rondleider de vragen klassikaal in het Nederlands.

2. Alle zintuigen gebruiken

De leerkracht ondersteunt het combineren van talen met beelden, gebaren en materialen zoals blokken of digitale spellen.

De leerkracht ondersteunt de uitleg van een rekenles met tastbare materialen, zoals blokken of kralen, zodat leerlingen de betekenis beter begrijpen en kunnen relateren aan wat ze al weten in de thuistaal.

De museumrondleider gebruikt modellen, kaarten of interactieve schermen om de kernbegrippen van de tentoonstelling uit te beelden. Zo kunnen leerlingen de begrippen beter in verband brengen met wat ze al weten, ook als hun Nederlands nog niet zo sterk is.

3. Vertalen

De leerkracht of kinderen vertalen belangrijke woorden en uitleg tussen het Nederlands en de thuistalen.

De leerkracht kan bij de lesvoorbereiding kernwoorden vertalen naar de thuistalen van de leerlingen (bijvoorbeeld met Google Translate of DeepL).

De museumrondleider geeft leerlingen een folder met de kernwoorden van de tentoonstelling. De woorden staan in het Nederlands en in de thuistalen van de leerlingen, met een plaatje erbij.

4. Talen vergelijken

De leerkracht of kinderen vergelijken woorden, zinnen of concepten uit verschillende talen.

De leerkracht kan vragen hoe leerlingen breuken vertalen, bijvoorbeeld 3/5. Welke woorden gebruiken ze daarvoor in hun thuistaal en wat betekenen die woorden letterlijk in het Nederlands?

De museumrondleider laat gezinnen een kettlingreactie-experiment doen. Ze krijgen de instructies in het Nederlands en hun thuistaal. De leerlingen lezen samen met hun ouders de instructies en vergelijken de kernwoorden.

5. Meertalig samenwerken

Kinderen die dezelfde thuistaal spreken, werken samen en helpen elkaar.

De leerkracht laat twee leerlingen met dezelfde thuistaal eerst samen overleggen in hun thuistaal en het Nederlands, en daarna hun antwoorden in het Nederlands opschrijven.

De museumrondleider zet leerlingen met dezelfde thuistaal in groepjes om een korte opdracht uit te voeren, zoals een creatieve opdracht over de tentoonstelling. Ze mogen in hun thuistaal en/of in het Nederlands spreken en schrijven. Daarna presenteert elk groepje het resultaat in het Nederlands.

6. Taalbemiddelaars inzetten

Meertalige onderwijsassistenten, meertalige museumrondleiders, professionele tolken, ouders/verzorgers, of kinderen maken de lesstof toegankelijk door de thuistaal te gebruiken.

Een meertalige onderwijsassistent of stagiaire legt in een thuistaal uit wat de leerkracht in het Nederlands aan de klas heeft verteld.

De museumrondleider nodigt meertalige vrijwilligers of ouders uit om te helpen bij workshops of rondleidingen. Zij leggen kernwoorden of opdrachten uit in de thuistaal.

7. Een meertalig landschap maken

De leerkracht en kinderen hangen posters, borden en ander (les)materiaal op waarop Nederlandse kernwoorden naast vertalingen in de thuistalen te zien zijn.

De leerkracht maakt samen met leerlingen posters met kernwoorden van de lesstof in de verschillende thuistalen en hangt die op in de klas.

Museumprofessionals maken een woordmuur met kernwoorden van de tentoonstelling in het Nederlands en in de verschillende thuistalen van de kinderen.

Translanguaging is maatwerk

De leerkracht of museumrondleider beslist hoe translanguaging in de praktijk vorm krijgt. Belangrijk om te weten:

- ◇ Je hoeft niet alle zeven vormen tegelijk te gebruiken. Begin klein en start met één vorm.
- ◇ Per situatie kies je welke vorm of combinatie van vormen het beste bij de situatie past.
- ◇ De mix van vormen zal steeds verschillen, afhankelijk van de leerlingen en je doel.

Maatwerk op school

SITUATIE 1 - Joyce is leerkracht op een basisschool. Veel kinderen in haar klas spreken thuis Oekraïens of Turks. Deze week bouwen de leerlingen een dierentuin in de klas. Ze maken kleine huizen voor speelgoeddiertjes en rekenen uit hoeveel eten elk dier per dag nodig heeft.

Wat doet Joyce? - Joyce zet kinderen met dezelfde thuistaal bij elkaar. Ze zegt dat ze in hun thuistaal én het Nederlands mogen overleggen. Na 15 minuten vraagt ze alle kinderen om klassikaal in het Nederlands hun antwoorden te delen.

Waarom? - Door samen in de thuistaal te praten, kunnen kinderen elkaar helpen de lesstof te verbinden aan hun bestaande kennis in de thuistaal. Het klassikale gesprek in het Nederlands brengt alles samen en zorgt ervoor dat Joyce kan zien of iedereen de opdracht begrijpt.

SITUATIE 2 - Halim is een collega van Joyce. Hij doet ook mee aan het dierentuinproject. Vandaag maken de leerlingen een plattegrond van de dierentuin. De plattegrond moet op schaal zijn.

Wat doet Halim? - Halim vraagt de kinderen om kernwoorden zoals *schaal* en *plattegrond* in hun thuistaal te vertalen. Hij schrijft alle vertalingen op het bord en wijst woorden die op elkaar lijken aan.

Waarom? - Zo brengen leerlingen Nederlandse woorden in verband met woorden en concepten die ze al kennen in hun thuistaal. Halim ziet ook meteen of alle kinderen

de kernbegrippen begrijpen voordat ze aan de opdracht beginnen. Daar kan hij in de les zelf gebruik van maken.

Wat doet Halim nog meer? - Bij de voorbereiding gebruikt Halim Google Translate om de uitleg in drie talen op het bord te laten zien: Nederlands, Oekraïens en Turks.

Waarom? - Met de uitleg in zowel het Nederlands als de thuistalen begrijpen alle kinderen de stappen beter en kunnen ze goed meedoen aan de opdracht.

Maatwerk in het museum

SITUATIE 1 - Sara is rondleider in een wetenschapsmuseum. Vandaag komt een nieuwkomersklas naar de tentoonstelling over klimaatverandering.

Wat doet Sara? - Voor het bezoek vraagt Sara aan de leerkracht:

- ◇ welke thuistalen de leerlingen spreken,
- ◇ hoeveel leerlingen elke taal spreken,
- ◇ hoe goed de leerlingen Nederlands spreken.

Waarom? - Met deze informatie weet Sara wat ze kan verwachten. Ze kan kiezen of ze kinderen met dezelfde thuistaal bij elkaar wil zetten. Ook kan ze kiezen om een woordenlijst mee te nemen met kernwoorden in de thuistalen, of om juist afbeeldingen van de kernbegrippen te laten zien.

SITUATIE 2 - Elif is ook rondleider in een wetenschapsmuseum. Vandaag komen meertalige gezinnen naar haar workshop. Ze gaan een spin bouwen die op een batterij werkt.

Wat doet Elif? - Elif weet dat de families Pools en Roemeens spreken. Ze heeft tweetalige instructies gemaakt. Het kind leest de uitleg in het Nederlands, de ouders in de thuistaal.

Waarom? - De tweetalige uitleg maakt dat ouders en kinderen zelf kunnen kiezen in welke taal ze de opdracht lezen en erover praten. Soms leest het kind woorden in de thuistaal voor en helpt de ouder met de uitspraak.

Tips voor succesvol toepassen

Breng de talen van leerlingen in kaart

Onderzoek welke talen leerlingen thuis spreken, welke talen ze kunnen lezen of schrijven, en welke ze op eerdere scholen gebruikten. Dat kan met een talenportret, een gesprek met ouders of een korte vragenlijst.

Het is belangrijk om niet zomaar aannames te maken. Een kind uit Syrië spreekt misschien Syrisch-Arabisch, maar als het vijf jaar in Turkije op school heeft gezeten, is Turks de sterkste schooltaal. In dat geval kan inzetten op Turks effectiever zijn dan inzetten op Arabisch. Een ander kind spreekt thuis Arabisch, maar kan het niet schrijven. Dan kun je het Arabisch laten gebruiken bij gesprekken of groepswork, maar niet bij schrijftaken. Een derde kind kan moeite hebben met lezen en schrijven in het Nederlands, maar dat hoeft niet ook zo te zijn in de thuistaal.

Door de talen en taalvaardigheid van je leerling goed in kaart te brengen, krijg je een volledig beeld van wat een kind kan en ben je beter in staat om passende vorm(en) van translanguaging te kiezen.

Maak afspraken over talen

Maak samen met leerlingen duidelijke afspraken over wanneer en hoe ze hun talen mogen gebruiken. Uit onderzoek weten we dat dit op meerdere manieren helpt:

- ♦ **Voor leerlingen:** ze weten wanneer ze hun thuistaal mogen gebruiken en wanneer het belangrijk is om Nederlands te gebruiken. Dat voorkomt onzekerheid en verwarring bij zowel meertalige kinderen als de kinderen die alleen Nederlands spreken.
- ♦ **Voor het vertrouwen:** als ze weten dat het mag en zich serieus genomen voelen, durven leerlingen sneller hun thuistaal te gebruiken.
- ♦ **Voor de structuur:** door samen vaste regels te maken, wennen leerlingen aan het gebruik van al hun talen.
- ♦ **Voor jou:** als je weet wanneer welke talen gebruikt worden, kun je daar in de voorbereiding rekening mee houden.

Jij bepaalt wat in elke situatie het beste werkt.

Ontwikkel nieuwe routines

Leerlingen durven niet altijd meteen hun thuistaal te gebruiken en het kan ongemakkelijk zijn. Dat komt doordat ze gewend zijn aan bestaande taalregels en routines in de klas of tijdens een rondleiding. Als je dan ineens zegt “gebruik nu je thuistaal”, kan dat verwarrend en confronterend zijn.

Begin daarom stap voor stap. Bijvoorbeeld: spreek af dat leerlingen een onbekend woord dat ze lezen, mogen opzoeken met Google Translate op de laptop. Maak samen duidelijke taalafspraken en herhaal die regelmatig. Zo voelen leerlingen zich gesteund als ze hun thuistaal gebruiken en merken ze dat die taal serieus wordt genomen. Door translanguaging onderdeel te maken van je vaste routines, voelt het ook minder als ‘iets extra’s’ dat je erbij moet doen.

Maak het vakinhoudelijk

Talen combineren kan oppervlakkig blijven. Alleen vragen welke talen leerlingen of bezoekers spreken is een goed begin, maar de echte kracht van translanguaging zit in het toegang bieden tot de (vak)inhoud. Door bestaande kennis (in het Nederlands of de thuistaal) te verbinden aan de (nieuwe) lesstof, help je leerlingen om beter en dieper te begrijpen wat ze leren. Voorbeeld: bij het getal 23 zeg je in het Roemeens en Engels twintig-drie, maar in het Nederlands drie-en-twintig. Door zulke verschillen te bespreken, ontdekken leerlingen hoe tellen in het Nederlands zich verhoudt tot tellen in hun thuistaal en onthouden ze het beter.

Succes op organisatieniveau⁴:

Veranker translanguaging in de organisatie

Laat translanguaging niet afhangen van één klas of één persoon. Als de hele school of het hele museum meedoet, kunnen collega's samenwerken en wordt het een vast onderdeel van de leeromgeving. Deel ideeën en materialen met elkaar.

Plan tijd en professionalisering in

Activiteiten voorbereiden, uitvoeren en nabespreken vraagt tijd. Het is belangrijk om deze tijd in te plannen, evenals professionalisering. Door professionalisering leer je meer over de theorie en krijg je de kans om verschillende vormen in de praktijk uit te proberen. Daarnaast vergroot professionalisering het vertrouwen in het eigen handelen en kan het de ervaren werkdruk verminderen.

Geef professionals de ruimte

Translanguaging is een flexibele aanpak. Er zijn zeven vormen die je aanpast aan de leerlingen en je doel. Leerkrachten en museumprofessionals weten zelf het beste wat werkt in hun context; maak hier ruimte voor.

Werk samen met collega's en ouders

Betrek ouders of verzorgers actief bij translanguaging. Hun talen en kennis zijn waardevol en kunnen worden ingezet bij projecten, vertalingen of het verrijken van het klaslokaal of de museumruimte.

Conclusie

Talige diversiteit is een kracht. Kinderen brengen kennis en ervaringen mee in al hun (thuis)talen. Door deze talen bewust in te zetten bij het leren, kunnen kinderen nieuwe leerstof beter begrijpen en onthouden, en voelen ze zich meer betrokken bij het onderwijs. De zeven vormen van translanguaging laten zien hoe je thuistalen kunt inzetten in de klas of het museum, en hoe je ouders/verzorgers daarbij kunt betrekken.⁵

Meer weten?

- ♦ Multi-STEM-project: <https://multistem.net/nl/>
- ♦ Onderzoek: De zeven vormen van translanguaging zijn gebaseerd op 94 wetenschappelijke studies. Deze studies zijn bijeengebracht in een systematische review: Moraru, M., Bakker, A., Akkerman, S., Zenger, L., Smit, J., & Blom, E. (2025). Translanguaging within and across learning settings: A systematic review focused on multilingual children with a migration background engaged in content learning. *Review of Education*, 13, e70069. <https://doi.org/10.1002/rev3.70069>

Thuistalen benutten en inclusief leren bevorderen: wetenschappelijke inzichten en praktische toepassingen

© 2026 by Multi-STEM is licensed under CC BY-NC-SA 4.0. To view a copy of this license, visit

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

⁴ For example, Ascenzi-Moreno, L., Hesson, S., & Menken, K. (2016). School leadership along the trajectory from monolingual to multilingual. *Language and Education*, 30(3), 197–218. <https://doi.org/10.1080/09500782.2015.109349>

⁵ De informatie in deze brochure komt van het Multi-STEM project, voor meer informatie lees: <https://bera-journals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/rev3.70069>